
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

מולדת משותפת? בין יהודים ופולנים, 1795-1914 - 13406

תאריך עדכון אחרון 01-09-2016

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 4

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: היסטוריה של עם ישראל ויהדות זמננו

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: שנתי

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): פרופ' דניאל בלטמן

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: daniel.blatman@mail.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: יום ד' 16:00-15:00

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

100 שנות הקיום היהודי בפולין בעת החדשה, שראשיתן בתחילת המאה ה-19 ועד מלחמת העולם הראשונה היו משמעותיות ביותר בתולדות העם היהודי במזרח אירופה. ראשיתה של התקופה התאפיין בכניסת מגמות חדשות ברוח ההשכלה והמודרניזם שהשפיעו על יהודים ופולנים ויצרו בסיס לאמונה כי תיתכן אינטגרציה בין שני הציבורים שחיו בנפרד זה לצד זה מאות בשנים. המשכה של התקופה התאפיין בהידרדרות מתמדת ביחסי שני העמים, ובצמיחת מגמות לאומיות רדיקליות, כסנופיביות ואנטישמיות. הסמינר יעסוק בשורשי היחסים המורכבים שבין שני העמים בתקופה האמורה. זו תעשה על ידי בחינת ההיבטים התרבותיים, הפוליטיים, החברתיים והדתיים שמאחורי מערכת הדמויים והיחסים הממשיים שבין יהודים ופולנים משנות ה-30 של המאה ה-19 ועד מלחמת העולם הראשונה.

מטרות הקורס:

בסיומו של הסמינר יכירו המשתתפים את המורכבות של החיים היהודיים בפולין במאה ה-19 "הארוכה" ואת הרב גווניות של היחסים בין שני העמים שחיו במולדת אחת. הם יונגשו למגוון של גישות מחקריות לצד היבטים ספרותיים של יוצרים פולנים ויהודים שעסקו במיפגש הפורה אך גם הטעון שהתקיים בין שני העמים בתקופה של שינויים מרחיקי לכת שעברו על פולין

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

בסיומו של הסמינר יכירו המשתתפים את המורכבות של החיים היהודיים בפולין במאה ה-19 "הארוכה" ואת הרב גווניות של היחסים בין שני העמים שחיו במולדת אחת. הם יונגשו למגוון של גישות מחקריות לצד היבטים ספרותיים של יוצרים פולנים ויהודים שעסקו במיפגש הפורה אך גם הטעון שהתקיים בין שני העמים בתקופה של שינויים מרחיקי לכת שעברו על פולין

דרישות נוכחות (%) :

80%

שיטת ההוראה בקורס: הסמינר יתבסס על קריאה של מאמרים ופרקי ספרים בהתאם לכל נושא שיעלה לדיון בפגישות השונות. בכל שיעור יוצג נושא הדיון דרך חומר הקריאה על ידי אחד המשתתפים שיתבקש להכין שאלות מרכזיות לדיון במפגש הספציפי

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

החוג להיסטוריה של עם ישראל ויהדות זמננו
פרופ' דניאל בלטמן
סמינר ב"א - תשע"ז

סמסטר א'
שיעור 1: 1.11.16
הצגת הנושא ומבנה הסמינר

שיעור 2: 8.11.16
רקע היסטורי: יהודים ופולנים עד המאה ה-19
קריאה: יעקב גולדברג, החברה היהודית בממלכת פולין-ליטא, ירושלים, זלמן שזר, 1999, עמ' 90

שיעור 3: 15.11.16
רקע היסטורי: יהודים ופולנים במאה ה-19
קריאה: Theodore R. Weeks, *From Antisemitism to Assimilation: The Jewish Question in Poland, 1850-1914*, DeKalb: Northern Illinois University Press, 2006, pp. 12-32

שיעור 4: 22.11.16
גשות ב"שאלה היהודית" בפולין בתקופת ההשכלה
קריאה: מרצין וודז'ינסקי, "תיקון והרחקה: חזונות הרפורמה היהודית בשלהי תקופת ההשכלה", בתוך:
דניאל בלטמן (עורך), היסטוריה מתנגשת וקיום משותף, פרספקטיבות חדשות על המפגש היהדי-פולני,
ירושלים, מאגנס, 2015, עמ' 61-78

שיעור 5: 29.11.16
הפוזיטיביזם הפולני
קריאה: Stanislaus Blejwas, *The 'Organic Work' of Poland in 1795-1863*, *The Polish Review* 15-4 (1970), pp. 23-54.

שיעור 6: 6.12.16
רוחות השינוי: שנות ה-50 של המאה ה-19
קריאה: Weeks, *From Antisemitism to Assimilation*, pp. 33-50.

שיעור 7: 13.12.16
הפוזיטיביזם הפולני והיהודים
קריאה: Stanislaus Blejwas, *"Jews and Polish Positivism"*, *Studies in Social Jewish History* 1 (1984), pp. 21-36

שיעור 8: 20.12.16
פוזיטיביזם, רומנטיקה והיהודים בראי הספרות (1)
קריאה: Bartal, *Brotherhood Failed: Jews and Poles in Israel and Opalski Magdalena*, Hanover Mass.: Brandeis University Press, 1992, pp. 38-57

שיעור 9: 27.12.16
פוזיטיביזם, רומנטיקה והיהודים בראי הספרות (2)
קריאה: Inglot, *The Image of the Jew in Polish Prose Narrative of the Romantic Period*, *Polin* 2 (1987), pp. 199 - 218.

שיעור 10: 3.1.17
אדם מיצקייביץ' והיהודים: קריאה ב"פאן טדיאוש" (1)

קריאה: אדם מיצקביץ', פן טדיאוש: מסע-הארכתה האחרון בליטא, תל אביב, נ.טברסקי, 1953, עמ' א-ו, 1-7

שיעור 11: 10.1.17

אדם מיצקביץ' והיהודים: קריאה ב"פאן טדיאוש" (2)
קריאה: אדם מיצקביץ', פן טדיאוש, עמ' 136-140, 444-449

שיעור 12: 17.1.17

אליזה אוז'שקובה ו"השאלה היהודית"
קריאה: Phillips Ursula, "The 'question Jewish' in Eliza of stories short and novels the in 'question Jewish' The", *Orzeszkowa*", *East European Jewish Affairs* 25(2) (1995), pp. 69-90

שיעור 13: 24.1.17

1863: המרד הפולני ומעמד היהודים
קריאה: Duker .G Abraham, "of Insurrection Polish the and Emancipation Jewish", *Proceedings of the American Academy for Jewish Research*, vol. 46-47 (1979-80), pp. 87-103

סמסטר ב'

שיעור 14: 28.2.17

1863: המרד הפולני והיהודים בראי הספרות היהודית
קריאה: 1. רות שינפלד, "היהודים במרד הפולני של 1863 ביצירות הספרות (סמולנסקין, אופאטושו, קבק), גלעד - מאסף לתולדות יהודי פולין ז'ח' (1985), עמ' 199-222.
2. קריאה ב: פרץ סמולנסקין, גמול ישרים (חלק ב': פרק ב', פרק י"ג)

שיעור 15: 7.3.17

המרות דת והתבוללות במאות 18-19
קריאה: 1. אדם קז'מיירצ'יק, "המרת דת במאות השבע עשרה והשמונה עשרה: האם זו תופעה משמעותית?", היסטוריה מתנגשת וקיום משותף, עמ' 45-59
2. Todd M. Endelman, "Jewish Converts in Nineteenth-Century Warsaw: A Quantitative Analysis", *Jewish Social Studies*, Vol. 4(1) (1997) pp. 29-59

שיעור 17: 14.3.17

פולנים בעיני יהודים במבט הספרות היהודית (1)
קריאה: ברטל ישראל, "הפריץ והחוכר - דיוקנם של הפולנים בספרות היהודית", בתוך: ישראל ברטל וישראל גוטמן (עורכים), קיום ושבר, יהודי פולין לדורותיהם ב', ירושלים, זלמן שזר, 2001, עמ' 191-206.

שיעור 18: 21.3.17

פולנים בעיני יהודים במבט הספרות היהודית (2)
קריאה: ורסס שמואל, " בין יהודים לפולנים בשני סיפורים של מנדלי מוכר ספרים (ש"י אברמוביץ)", גלעד - מאסף לתולדות יהודי פולין י"ד (1995), עמ' קלז-קסג.

שיעור 19: 28.3.17

פולנים בעיני יהודים: קריאה ספרותית
קריאה: י.ל. פרץ, "בקרן הדואר" - כל כתבי י.ל. פרץ כרך שלישי ספר ראשון, במשכנות העוני, עמ' מא-

מנדלי מו"ס, "שם ויפת בעגלה", בתוך: שלום יעקב אברמוביץ, מנדלי העברי, מבוא והערות: ענת יסמן, תל אביב: חרגול ומודן, 2013, עמ' 69-99

שיעור 20: 25.4.17

הלאומיות הפולנית המודרנית והיהודים

קריאה: Porter Brian, *Hate to Began Nationalism When*, *in Politics Modern Imagining: Nineteenth-Century Poland*, New York: Oxford University Press, 2000, pp.157-188.

שיעור 21: 9.5.17

רומן דמובסקי וגיבושה של האנטישמיות הלאומית הפולנית

קריאה: גז'וז' קשיביץ, "אנטישמיות מילנארית במסורת הפולנית: המקרה של רומן דמובסקי", היסטוריה מתנגשת וקיום משותף, עמ' 241-260

שיעור 22: 16.5.17

השאלה הלאומית בפולין בראשית המאה ה-20

קריאה: A Brian Porter, "Poland is Where and Pole a is Who", *Slavic Review*, vol. 51(4) (1992), pp. 639-653

שיעור 23: 23.5.17

אנטישמיות ואלימות: השלטון הצארי (1)

קריאה: Ochs Michael, "Poland in pogroms Jewish-anti and officialdom Tsarist", *Pogroms: Anti-Jewish Violence in Modern Russian History*, Cambridge: Cambridge University Press, 1992, pp. 164-189

שיעור 24: 6.6.17

אנטישמיות ואלימות: החברה הפולנית (2)

קריאה: Friedrich Agnieszka, "The of image Warsaw the of Pogrom late in 1881 of nineteenth century Polish literature", *East European Jewish Affairs*, Vol. 40(2), (2010), pp. 145-157.

שיעור 25: 13.6.17

מתנגדיה של האנטישמיות בפולין

קריאה: Jedlecki Jerzy, "Wave the Resisting" *in Antisemitism against Intellectuals: the last years of the "Polish Kingdom"*, in Robert Blobaum (ed.), *Antisemitism and Its Opponents in Modern Poland*, NY: Cornell University Press, 2005, pp. 60-80.

שיעור 26: 20.6.17

סיומה של תקופה: ה"שאלה היהודית" לקראת חידוש העצמאות הפולנית

קריאה: מרקוס זילבר, "אזרחות אמביוולנטית: הבניית של השתייכות היהודים לפולין המתהווה, 1918-1915", היסטוריה מתנגשת וקיום משותף, עמ' 79-99

שיעור 27: 27.6.17

סיכום והצגת עבודות הסטונדטים

חומר חובה לקריאה:

סמסטר א'

שיעור 1: 1.11.16

הצגת הנושא ומבנה הסמינר

שיעור 2: 8.11.16

רקע היסטורי: יהודים ופולנים עד המאה ה-19

קריאה: יעקב גולדברג, החברה היהודית בממלכת פולין-ליטא, ירושלים, זלמן שזר, 1999, עמ' 90

שיעור 3: 15.11.16

רקע היסטורי: יהודים ופולנים במאה ה-19

קריאה: Theodore R. Weeks, „Antisemitism to Assimilation From Jewish Question" in Poland, 1850-1914, DeKalb: Northern Illinois University Press, 2006, pp. 12-32

שיעור 4: 22.11.16

גישות ב"שאלה היהודית" בפולין בתקופת ההשכלה

קריאה: מרצין וודז'ינסקי, "תיקון והרחקה: חזונות הרפורמה היהודית בשלהי תקופת ההשכלה", בתוך: דניאל בלטמן (עורך), היסטוריה מתנגשת וקיום משותף, פרספקטיבות חדשות על המפגש היהודי-פולני, ירושלים, מאגנס, 2015, עמ' 61-78

שיעור 5: 29.11.16

הפוזיטיביזם הפולני

קריאה: Stanislaus Blejwas, „A Poland in 'Work Organic' of Origins The", The Polish Review 15-4 (1970), pp. 23-54.

שיעור 6: 6.12.16

רוחות השינוי: שנות ה-50 של המאה ה-19

קריאה: „Antisemitism to Assimilation From ,Weeks, pp. 33-50

שיעור 7: 13.12.16

הפוזיטיביזם הפולני והיהודים

קריאה: Stanislaus Blejwas, „Jews the and Positivism Polish", Jewish Social Studies 1

(1984), pp. 21-36

שיעור 8: 20.12.16

פוזיטיביזם, רומנטיקה והיהודים בראי הספרות (1)
קריאה: *Brotherhood Failed A. Jews and Poles, Bartal Israel and Opalski Magdalena*
Hanover Mass.: Brandies University Press, 1992, pp. 38-57

שיעור 9: 27.12.16

פוזיטיביזם, רומנטיקה והיהודים בראי הספרות (2)
קריאה: *Ingnot Mieczysław, "The of Image the of Prose Narrative Polish in Jew the of Romanic Period", Polin 2 (1987), pp. 199 - 218.*

שיעור 10: 3.1.17

אדם מיצקייביץ' והיהודים: קריאה ב"פאן טדיאוש" (1)
קריאה: אדם מיצקייביץ', פן טדיאוש: מסע-הארכתה האחרון בליטא, תל אביב, נ.טברסקי, 1953, עמ' 1-7, א-ז

שיעור 11: 10.1.17

אדם מיצקייביץ' והיהודים: קריאה ב"פאן טדיאוש" (2)
קריאה: אדם מיצקייביץ', פן טדיאוש, עמ' 136-140, 444-449

שיעור 12: 17.1.17

אליזה אוז'שקובה ו"השאלה היהודית"
קריאה: *Phillips Ursula, "The 'question Jewish' in the of stories short and novels the Eliza of Orzeszkowa", East European Jewish Affairs 25(2) (1995), pp. 69-90*

שיעור 13: 24.1.17

1863: המרד הפולני ומעמד היהודים
קריאה: *Duker .G Abraham, "The and Emancipation Jewish the of Insurrection Polish the 1863: Jan Czyński's Letter of 1862 to Ludwik Krolojowski", Proceedings of the American Academy for Jewish Research, vol. 46-47 (1979-80), pp. 87-103*

סמסטר ב'

שיעור 14: 28.2.17

1863: המרד הפולני והיהודים בראי הספרות היהודית
קריאה: 1. רות שינפלד, "היהודים במרד הפולני של 1863 ביצירות הספרות (סמולנסקין, אופאטושו, קבק), גלעד - מאסף לתולדות יהודי פולין ז'ח' (1985), עמ' 199-222.
2. קריאה ב: פרץ סמולנסקין, גמול ישרים (חלק ב': פרק ב', פרק י"ג)

שיעור 15: 7.3.17

המרות דת והתבוללות במאות 18-19
קריאה: 1. אדם קז'מירצ'יק, "המרת דת במאות השבע עשרה והשמונה עשרה: האם זו תופעה משמעותית?", היסטוריה מתנגשת וקיום משותף, עמ' 45-59
2. *Todd M. Endelman, "Jewish Converts in Nineteenth-Century Warsaw: A Quantitative Analysis", Jewish Social Studies, Vol. 4(1) (1997) pp. 29-59*

שיעור 17: 14.3.17

פולנים בעיני יהודים במבט הספרות היהודית (1)
קריאה: ברטל ישראל, " הפריץ והחוכר - דיוקנם של הפולנים בספרות היהודית", בתוך: ישראל ברטל
וישראל גוטמן (עורכים), קיום ושבר, יהודי פולין לדורותיהם ב', ירושלים, זלמן שזר, 2001, עמ'
191-206.

שיעור 18: 21.3.17

פולנים בעיני יהודים במבט הספרות היהודית (2)
קריאה: ורסס שמואל, " בין יהודים לפולנים בשני סיפורים של מנדלי מוכר ספרים (ש"י אברמוביץ)",
גלעד - מאסף לתולדות יהודי פולין י"ד (1995), עמ' קלז-קסג.

שיעור 19: 28.3.17

פולנים בעיני יהודים: קריאה ספרותית
קריאה: י.ל. פרץ, "בקרן הדואר" - כל כתבי י.ל. פרץ כרך שלישי ספר ראשון, במשכנות העוני, עמ' מא-
ס
מנדלי מו"ס, "שם ויפת בעגלה", בתוך: שלום יעקב אברמוביץ, מנדלי העברי, מבוא והערות: ענת
ויסמן, תל אביב: חרגול ומודן, 2013, עמ' 69-99

שיעור 20: 25.4.17

הלאומיות הפולנית המודרנית והיהודים
קריאה: Porter Brian, *Hate to Began Nationalism When*, in *Politics Modern Imagining: Nineteenth-Century Poland*, New York: Oxford University Press, 2000, pp.157-188.

שיעור 21: 9.5.17

רומן דמובסקי וגיבושה של האנטישמיות הלאומית הפולנית
קריאה: גז'וז' קשיביץ, "אנטישמיות מילנארית במסורת הפולנית: המקרה של רומן דמובסקי",
היסטוריה מתנגשת וקיום משותף, עמ' 241-260

שיעור 22: 16.5.17

השאלה הלאומית בפולין בראשית המאה ה-20
קריאה: Porter Brian, "A Nation and Territory? Poland is Where and Pole a is Who", *Slavic Review*, vol.
in the Rhetoric of Polish National Democracy before 1905, 51(4)
(1992), pp. 639-653

שיעור 23: 23.5.17

אנטישמיות ואלימות: השלטון הצארי (1)
קריאה: Ochs Michael, "Poland in pogroms Jewish-anti and officialdom Tsarist", *D. Klier, Shlomo Lambroza (eds.), Pogroms: Anti-Jewish Violence in Modern Russian History*, Cambridge: Cambridge University Press, 1992, pp. 164-189

שיעור 24: 6.6.17

אנטישמיות ואלימות: החברה הפולנית (2)
קריאה: Friedrich Agnieszka, "late in 1881 of Pogrom Warsaw the of image The", *East European Jewish Affairs*, Vol. 40(2),
nineteenth century Polish literature, (2010), pp, 145-157.

שיעור 25: 13.6.17
מתנגדיה של האנטישמיות בפולין
קריאה: Jedlecki Jerzy, "Wave the Resisting" in *Antisemitism against Intellectuals: the last years of the "Polish Kingdom"*, in Robert Blobaum (ed.), *Antisemitism and Its Opponents in Modern Poland*, NY: Cornell University Press, 2005, pp. 60-80.

שיעור 26: 20.6.17
סיומה של תקופה: ה"שאלה היהודית" לקראת חידוש העצמאות הפולנית
קריאה: מרקוס זילבר, " "אזרחות אמביוולנטית: הבנייה של השתייכות היהודים לפולין המתהווה, 1915-1918", היסטוריה מתנגשת וקיום משותף, עמ' 79-99

שיעור 27: 27.6.17
סיכום והצגת עבודות הסטונדטים

חומר לקריאה נוספת:

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :
מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 0 %
הרצאה 20 %
השתתפות 0 %
הגשת עבודה 80 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 0 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות: